

Franckesche Stiftungen zu Halle

**Joh. Andr. Qvenstedii, SS. Theol. D. & Prof. Publ. Ordin. in
Acad. Witteberg, Ethica Pastorum, & Instructio Cathedralis,
sive Monita, Omnibus ac ...**

Quenstedt, Johann Andreas

Wittebergæ, 1708

VD18 13565508

XLIV. In omnibus officii sui partibus prudenter se gerat, affectibusque suis moderetur.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:gbv:ha33-1-213082](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:ha33-1-213082)

Serpens, inquit, bilinguis habetur, eo quod diaboli minister, aliud lingua loquatur, aliud corde meditetur. Habent eor duplex, inquit Erasmus de ratione Concionandi Libr. I. pag. 649. Oper. Tom. V. qui simul mundo militare student & Evangelio: h. e. qui cor vetus cum novo miscere conantur, Spiritum Adæ cum Spiritu Christi. Chrysostomus Homil. XI. in 1. Tim. ait; μή δολογῆς, ἤ τῆς βῆς, μή ἰσχυρῆς, μηδὲ δολερῆς, non bilingues, i. e. non dolosus, non simulatores. Qui aliud clausum pectore tenent, aliud lingua proferunt. Utrumque vitium Ecclesiæ Ministerium dedecet. Hypocrisicos vitium politica prudentiæ schemate velatum multis hodie commune est, sed à Ministris Ecclesiæ abesse debet quàm longissime, inquit B. Gerhardus Loco de Minister. Eccl. §. 284. Minister, qui in societate civili est διλογος καὶ διγλωσσος, fidem sibi derogat in ipsa Verbi prædicatione. Quod sentit loquatur, & quod loquitur, sentiat. Chrysostomus inquit; Nihil nos ita degenerare à spirituali nobilitate facit, ut fraus atque dolus nihilq. in Ecclesia nocet magis, quàm versuta simulatio.

XLIV.

In omnibus officii sui partibus prudenter se gerat, affectibusque suis moderetur.

QVO

ΕΞΗΓΗΣΙΣ.

Quo gravius est concionandi munus, magisque publicum, eò magis necessaria est Christiano Oratori *Prudentia*, actionum omnium mensura, dux & arbitra, à fronte & occipitio oculata quam mentis oculum *Aristoteles* vocavit. Hanc Salvator Discipulis suis, quos tanquam oves inter lupos mittebat, commendat. Matth. X. 16. *Estote, inquit, prudentes, (φρόνιμοι) sicut serpentes, & simplices, sicut columbæ.* Hilarius alludi opinatur ad primum Serpentem, Gen. 3 qui φρονιμώτατος fuit ad evertendos homines, similem ab Apostolis requiri prudentiam ad homines convertendos. Prudentiam præcipit. Quandoquidem laquei & retia Ministris Verbi tenduntur, omnia eorum dicta & facta studiosè observantur, non temerè fidendum cuilibet, ideò circumspectè agendum ubiqve. Symplicitas verò candorqve animi prudentiam comitari debet, [cujus simplicitatis imago columba est,] quia altera sine altera vitiosa esset. *Basilius* in *Regulis brevioribus*, Inter, 245. *Prudens est, ait, qui cum consideratione virium & successus ad persuasionem audientium doctrinam suam disponit; Simplex autem ut columba, qui ne cogitat quidem de ulciscendo eum, qui insidias struxit, sed in beneficentiâ perseverat.* In

S 5

cor-

corde itaq; Columbino gerat Minister Verbi
oculum serpentinum. Uti verò loc. citat.
Christus prudentiam simplicitati, ita alibi fi-
delitati jungit, & in Ministris requirit, ut Mat-
th. XXIV. 45. Luc. XII. 42. Apostolus Paulus
1. Tim. III. 2. exigit ab Episcopo, ut sit *σάφρων*,
Vulgatus vertit *prudens*, qui moderatè omnia
agat & circumspicte, & ubique versetur ma-
gnâ animi moderatione, nec unquam finat
affectus pravy dominari, unde Beza *σάφρονα*
vertit, *suis affectibus moderantem*. Et rectè, *σα-
φροσύνη* enim notat justam actionum omnium
ac in primis affectuum moderationem, ut ita
tàm ad animi, quàm corporis temperantiam
hæc virtus referenda sit, Hinc & *Aristoteli* Lib.
VI. *Ethicor.* cap. 5. *σαφροσύνη* dici videtur, quasi
σάφιστα τὴν φρόνησιν, (quoniam hæc Etymolo-
gia non probetur *stephano*,) quod *conserve*
mentem & rationem, ne homo affectibus ni-
mium indulgeat, sed circa τὰ πρὸ θεοῦ & circa τὰ ἡ-
μέτερά, in sermonibus & actionibus suis τὸ ὀρθό-
κρον τὸ μέτρον constanter observet. Hoc specia-
liter à Dei, Ecclesiæque Ministris requiritur,
ut scil. juxta Prudentiæ regulam, in omni re
videant, AN LICEAT? AN DECEAT?
AN EXPEDIAT? ut piè monet *Bernhar-*
dus lib. 3. de Considerat. ad Eugen. *Quo sa-*
cratior est functio, hoc major est fungentis di-
gnitas,

gnitas, quò major est dignitas, hoc majore circumspeditione peragenda res est, inquit Erasmus Lib. I. Eccles. pag. 669. Uti verò in omnibus muneris sui functionibus multà & singulari prudentià omninò opus habent Præcones fidei, ita imprimis in suggestu. Ist irgendwo prudenz, Behutsamkeit und Bescheidenheit von nöthen / so ist es gewißlich auf der Kanzel / inquit B. D. Dannhauer. Lact. Catech. part. VIII. pag. 392. Ratio in promptu est; Multi enim per imprudentiam multa effutunt, quæ à cordatis auditorib9 facile animadvertuntur & censorià virgulâ notantur. Imò propterea non solum censuræ & obtestationibus, sed & risui ac cavillationibus sæpe sese exponunt. Prudentis sanè est, de rebus gravissimis, promiscuo audiente populo ita dicere, ut tam variis ingeniis, auribus, judiciis satis fiat non tantum, sed etiam aptè ad propositum finem, congruenter auditori, loco, temporiq; dicatur. Proinde singula, quæ dicturus est Concionator, secum ante sedulò & accurate perpendat, ne quid inconsideratè & temerè excidat. Nam κρείπλιον ἢ πρόνοια τῆς μεταμελείας. *Melius est providere, quàm pænitere.* Præcipuè circumspectè & prudenter agat in refutandis Hæreticis & taxandis aliorum vitiis. Hic tempora, loca, personas, circumstantias accura-

cura-

curatè distingvat, oportet. Aliter se gerat, quoad officium Elencticum, in Ecclesiâ pressâ & turbatâ, (in quâ multa sæpè pro re natâ, toleranda, omittenda vel facienda sunt, cum præster aliquâ habere Ecclesiam, quàm nullam,) aliter in Ecclesiâ liberâ & pacatâ. Aliter sub Magistratu pio & in flagitia publica & notoria, etiam absq; monitore, severè, justèq; animadvertente, & aliter sub Magistratu impio & sceleribus frena laxante, Epanorthotico fungatur officio. Prudenter inquam se gerat in redargutione, correctione & disciplina. Ne correctio sit nimis acerba, redargutio nimis amarulenta. Ne leves errores nimis exaggeret, & ex infirmitate errantes mox damnet. Et ne disciplina ac censura nimis rigida sit. Minister Ecclesiæ est Pater, est mater, est nutrix, 1. Cor. IV. 15. 1. Thess. II. 11. Gal. IV. 19. 1. Thess. II. 7. non rigidus censor aut Prætor. *Correctio præ cæteris meretur prudentiam, inquit D. Carpzovius Hodeget. Membr. II. Aphor. VI. §. 10. ne ad interitum auditorum, sed in ipsorum ædificationem cedat. Unde cautè hic progrediendum, tùm circa objectum corrigendum, tùm circa modum correctionis. Ipsum objectum corrigendum ita veletur & circumscribatur, ne scandalum præbeat in Ecclesia, & offendantur aures præsertim juniorum. Amodo*

do Correctionis *omnis asperitas, furor ac levitas exulet, econtrà ita sit temperata, ut intelligant omnes, non nisi Zelo salutis suæ ita se objurgari.* Hæc ille. Porro prudentis Concionatoris est, ut (1.) *naturam suam probe habeat cognitam, quæ noticia ad id prodest, ut seipsum vel moderetur, vel incitet.* Qui indolis vehementioris sunt, sibi ipsis modum adhibeant, cum in vitia, scelestosq; homines invehuntur, ne moderationis limites excedant. Qui autem naturâ sunt remissi & leniores ac adeò mansveti & placidi, ut felle omni carere videantur, debent quibusdam quasi calcaribus seipsos exstimulare, fortius & liberius loqui. Docet nos hanc prudentiæ normam, in Oratore Ecclesiastico S. Paulus, qui Titum monet, ut arguat *πᾶσις ἐνταυτῆς, cum omni imperio, Tit. II. 15.* Timotheo autem præcipit, ut arguat & increpet *ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ, in omni patientiâ seu longanimitate. 2. Tim. IV. 2.* Quid est, ait Gregorius in Ezech. lib. I. Homil. II. quod uni imperium, alteri præcipit patientiam, nisi quod alterum lenioris spiritus, alterum verò ferventioris esse conspexit. Leni per auctoritatem injungenda erat severitas imperii. Is autem, qui spiritu fervebat per patientiam temperandus fuerat, ne si plus justo effervesceret, non ad salutem vulnerata reduceret, sed sanata vul-

neta-

neraret. (2.) Ad prudentiam Concionatoris pertinet, auditorum mores & ingenia & studia sedulo explorare, ut se suaque omnia ipsis accommodare possit. Hinc idem Gregorius loc. cit. inquit; *Pensare Doctor debet, quid loquatur, cui loquatur, qualiter & quantum loquatur.* Imitetur D. Paulum, qui admirabili ac divinâ, quâ præditus erat, sapientiâ & prudentiâ omnibus ita accommodare se studebat, ut diceret; *Omnibus omnia factus sum, ut omnino aliquos servem.* 1. Cor. IX. 22. (3.) ad Prudentiam Ecclesiasticam seu pastorem spectat, ut Concionator affecto suos ritè gubernet. Aurea enim σοφροσύνης virtus est moderatrix & ordinatrix affectuum. Animi motus semper aberrant à vero, ut imperitus Sagittarius à scopo, Prudentia eos moderatur, nimiumque illorum calorem temperat, ne extra limites modestiæ & officii provehamur. Rectè Maximus Tyrius, Philosophus Platonicus Dissert. XL. pag. 403. *Prudentia, ait, in animi affectionibus munus exercet suum, quas non aliter, quàm familias mater ex rationis dirigit præscripto.* Quando verò affectus per prudentiâ gubernari cupimus, non Stoicam & ἀσθενήν introductam volumus, ita ut Ecclesiasticus Doctor ab omnibus animi perturbationibus prorsus immunis sit. Cujus enim ani-

animus nunquam ullâ perturbatione commoveretur, aut saxū, aut Deus est, inquit *Hieronymus* Epist. ad Ctesiphont. sed *ἀταξία* affectuum improbamus. Quemadmodum ii, qui ab ebrietate sibi metuunt, non effundunt vinum, sed diluunt; ita Concionatores, qui perturbationes, quibus vulgus mortalium sursum ac deorsum agitur, timent, affectus non abolent, sed iis moderantur, non tam ex rationis iudicio, quàm Spiritu S. duce & præviâ Verbi divini luce. Hinc rectè monet *Dn. D. Pomarius*, Dissertat. I. de Moderat. Theolog. §. 7. Moderationis Theologicæ (quâ Theologus, ipso definiente, in officio suo Elenctico & Epianortotico mediocritatem servat, quoad affectus suos ritè gubernandos, sermones sobriè informandos, imò actiones omnes dextrè in Ecclesiâ expediendas &c.) cynosuram ac Regulam non esse iudicium humanum, & Prudentiam Politicam, sed Verbum Dei & exempla Christi, Prophetarum & Apostolorum. Claudamus hoc monitum verbis *Chrysostomi*, quæ habet in libello de Sacerd. serm. IV. *Ecclesia, ut magna civitas, salva esse nequit, nisi eam undique pro muro, Pastoris vigilantia & prudentia ambiat.* De pastoralis prudentiâ legi quoque potest *Joh. Crocius* Com. in Epist. ad Philem. ad cap. I. pag. 560. seq. itemque *Dn. D. Pomarius* loco jam allegato.